

Looming läbi pärandi

Laur Pihel

Eesti mitmekesises arhitektuuripärandis on säilinud nii traditsioonilisi kui ka eri ajaloolistest stiilidest mõjutatud ehitisi. Paljudes linnades, eriti Tallinnas, on esindatud pea kõik arhitektuuriajaloolised kihistused. Eristub Narva, kus Teises maailmasõjas hävitatud ajaloolise linna asemele rajati nõukogude ideoloogiast lähtuv homogeenne ja vähekõnetav keskkond. Maapiirkondi ilmestab mõisate, kirikute ja ühiskondlike hoonete kõrval rehielamu, mille ebaproportsionaalselt võimas katus ja pikk madal põhimaht on teineteise suhtes parimas tasakaalus. See unikaalne, keskkonnaga harmoneeruv hoonetüüp kasvas välja meie esivanemate elu- ja tööviisidest, kuid traditsioonilise funktsionaalsuse kõrval võeti omaks ka uusi ehitusstiile. Ehkki hoonete esmaseks funktsiooniks on pakkuda kaitset ilmastiku jm ohtude eest, kehtestatakse arhitektuuri kaudu ka oma positsiooni ühiskonnas. Alates 19.–20. sajandi vahetusest kodunes arusaam kaasaegsest eluviisist ka eestlaste hulgas, muutudes valdavaks iseseisvas Eesti Vabariigis.

Foto 1. Elamu Neeme külas (koos Tauno Aadmaga).

Foto Jüri Seljamaa, 2007.

Foto 2. Elamu Pivarootsis (koos Tauno Aadmaga).
Tundmatu autori foto, 2012.

Kaasaegne rahvuslik arhitektuur on samuti osa meie ajaloost ja pärandist. Rahvuslik ehitus väärtustab autentset pärandarhitektuuri, asukohale omaseid tarinditüüpe, pärandtehnoloogilisi võtteid ning traditsioonilisi ehitus- ja viimistlusmaterjale. Iga ajastu ja põlvkond lisab oma arhitektuurse nägemuse, tänu millele täieneb meid ümbritsev keskkond järjekordse täisväärtusliku pärandhoonega.

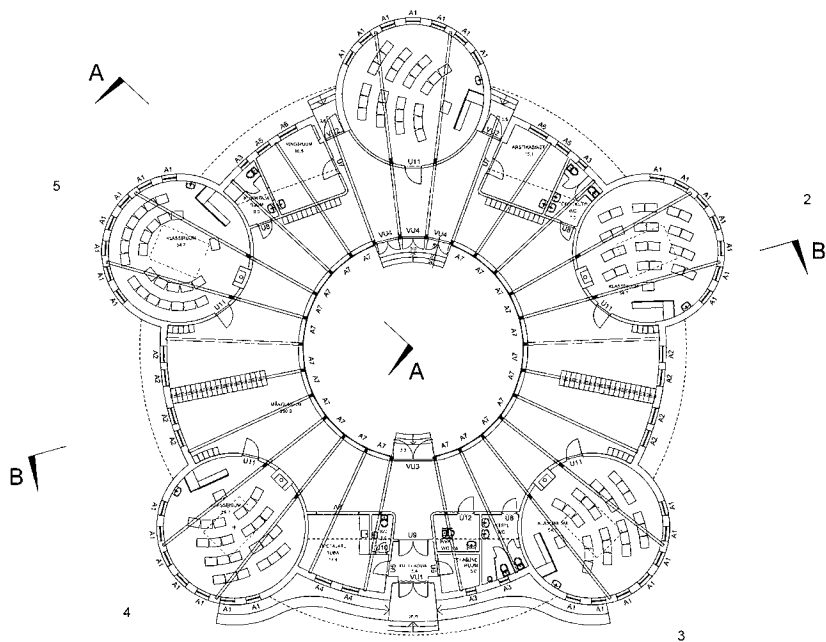
Käesolevas kirjutises tutvustan oma ehituspärandist inspireeritud loomingu. Arhitektina pean oluliseks head kompositsiooni- ja proportsioonitaju ning ruumilist ja vormilist tunnetust. Nullarhitektuuri väärtustajana olen eelkõige tellija, avaliku huvi ja ümbritseva ruumi teenistuses. Hoone peab olema selge, funktsionaalne ja läbimõeldud, tarind lähtuma kainest loogikast, ehitusmaterjalide valik kohalikest ressurssidest, planeering hoone kasutusviisist ja inimeste tegelikest vajadustest, meelelaadist ja eluviisist.

Elamine Hiiumaal esiisade ehitatud majas on andnud mulle mõjutusi, mida oma arhitektipraktikasse üle kanda. Projekte kavandades või ise ehitades järgin sageli traditsioonilisi lahendusi ja ruumiloogikat. Vormiotsingutes ja tarindi valikul inspireerib konkreetne keskkond – maapiirkonnas laudiseta palkhooned oma arhailise vormiga, linnalistes asumites traditsiooniline

Foto 3. Algklasside koolihoone Rakveres (koos Tauno Aadmaga).

Foto Meelis Tammik, 2008.

Joonis 1. Algklasside koolihoone Rakveres (koos Tauno Aadmaga).

Foto 4. Elamukompleks Hiiumaal.
Foto Laur Pihel, 2014.

Foto 5. Elamu Kaberneemes
(koos Tauno Aadmaga). *Foto Tauno Aadma, 2009.*

Foto 6. Elamu Otepääl (koos Tauno Aadmaga). Foto Laur Pihel, 2012.

puitlaudis. Oluline on tabada pärandi olemust, mitte piirduda selle jäljendamisega. Kaasaegsete materjalide, näiteks betooni kasutamine on omal kohal, kui see toetab kirjeldatud püüdlusi ja sobitub hoonet ümbritseva keskkonnaga. Minu loominguga julge vormimäng juurdub olemasolevas ega pretendeeri suurele kontseptsioonile, arhitektuursele ideele või diskursusele. Ma mäletan, vaatan ja teen.

Koos kolleeg Tauno Aadmaga oleme enam kui veerand sajandit kestnud töö käigus jõudnud ühise arhitektuurse kreedoni: lihtne välja mõelda, lihtne joonestada, lihtne ehitada ja lihtne elada. Õppejõuna püüan neid põhimõtteid edasi anda ka tudengitele.

Järgnevalt mõned arhitektuuripärandist inspireeritud näited minu loomingust.

Fotol 1 on elamu Neeme külas. Lihtsa ristkülikukujulise põhiplaaniga elamu on keskosas liigendatud, suurtele klaaspindadele vastanduvad tänavapoolsel fassaadil kitsad horisontaalsed ühe palgi laiused aknad. Kahe korruse ulatuses on kasutatud kalasabatapiga palkseina. Palkkehandit kaitsevad laiad räästad, katusesarikad on jäetud nähtavale. Elamul on V-kujuline katus.

Fotol 2 on elamu Pivarootsis, mis on kavandatud nõukogudeaegse puhkehoone vundamendile. Kalasabatappidega palkseinu ilmestavad laiad konsoolsed varikatused nähtavale jäetud ahenevate taladega. Hoone mahud on

liigendatud nii horisontaalselt kui ka vertikaalselt. Iseloomulikud on suured mere poole avanavad klaaspinnad.

Fotol 3 ja joonisel 1 on näha algklasside koolihoone Rakveres. Ringikujulise põhiplaaniga koolihoones paiknevad klassiruumid ümber sisehoovis kasvava puu. Harmooniline geomeetria sisendab väikelaste arengut toetavat turvatunnet. Kergsavigast seinad on väljastpoolt kaetud puitlaudisega ja siseruumides savikrohvitud. Katust kannavad võimsad liimpuittalad. Hoonel on liigirohke murukatus.

Fotol 4 on elamukompleks Hiiumaal. Lihtne elamukompleks koosneb elumajast, saunast ja abihoonest. Valdavalt palkseintega hooned on inspireeritud kohalikust taluarhitektuurist.

Fotol 5 on elamu Kaberneemes. Ristkülikukujulise põhiplaaniga elamu, mille eeskujuks on kohalikud kalurihütid, vastandub naabruskonna sobimatult suurtele elamutele. Rannanõlval asuva hoone laudisraketisega valatud raudbetoonist alumine korrus on tänava poolt vähe nähtav. Teist korrust ilmestavad kalasabatapiga, savikrohvitud palkseinad, tänavapoolsed kitsad horisontaalsed aknad ja merepoolsed suured klaaspinnad. Hoonel on murukatus.

Fotol 6 olevat elamut Otepääl iseloomustab võimas kumerdatud servadega kivikatus, mis ammutab inspiratsiooni Lõuna-Eesti kuppelmaastikust ja naabertalu rehielamust. Kalasabatapiga palkseinad on interjööris osaliselt savikrohvitud.

Väike kalasabatapiga palkidest kabel (vt foto 7) Abruka saarele on inspireeritud Eesti traditsioonilistest väikekabelitest. Kabelil on laastukatus, kumerate ülaosadega puitaknad ja kalasabamustris kahepoolsed puituksed. Sissepääsu kohal asub väike kellatorn.

Foto 7. Kabel Abruka saarel.

Foto Laur Pihel, 2023.

Laur Pihel (s 1968) on lõpetanud ERKI-s (praegu Eesti Kunstiakadeemia) arhitektuuri eriala 1994. aastal. Alates 2002. aastast töötab arhitektina OÜ-s Eensalu ja Pihel. Aastatel 2012–2015 oli ta Viljandi linnaarhitekt, alates 2015. aastast on TÜ VKA pärandtehnoloogia õppejõud.

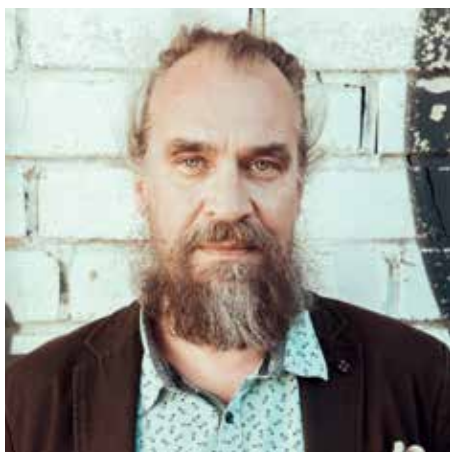

Foto Kerttu Kruusla

Creation through Heritage

Abstract

Unravelling and rethinking Estonia's diverse architectural heritage has shaped the author's vision of contemporary architectural creation as a practicing architect and a lecturer in heritage technology at the University of Tartu's Viljandi Culture Academy. The realisation that the foundation of Estonian architectural art has always been sober peasant wisdom has given a lot of confidence in designing and teaching design. First one dares to get to know the local architecture and environment, the naturally available building materials and traditional working methods with sincere curiosity, and especially the future residents who will use the building. From this grass-roots level, a natural place emerges that primarily embodies harmony. A building is never 'a thing in itself', it is connected to an invisible network that penetrates both the past and the present. A fixed architectural discourse has no place here. The transparent principle is that a building should be easy to think out, easy to draw, easy to build and, ultimately, easy to live in. Bold plays on form arise instinctively from this rather than simple adherence to the fashions of contemporary architectural trends.